

סיכום מאמר: מחשבות נוספות על פרדיגמת האינדיבידואליזם-קולקטיביזם:

הצטברות מחלות במשפחה, הפער הטיפולי, מסוגלות מבנית וסבל חברתי

האנס או

ארה"ב, 2014

Oh, H. (2014). Additional thoughts on the individualism–collectivism paradigm: Familial co-aggregation, the treatment gap, structural competency, and social suffering. *Journal of Psychosocial Rehabilitation in Mental Health*, 1(2), 91–93.

נכתב במסגרת פרויקט חומר מקצועי בעברית של אתר יספר"א - ispraisrael.org.il

סוכם על-ידי אילה פרידלנדר כץ בהמלצת דר' מקס לכמן

קריאת הסיכום אינה מהווה תחליף לקריאת המאמר המלא!

במסגרת מכתב למערכת מתייחס המחבר למאמרם של צה ואנג'י בנושא פרדיגמת האינדיבידואליזם-קולקטיביזם והקשרה לשירותים מכווני-החלמה. צה ואנג'י ציינו כי פרדיגמה אינדיבידואליסטית-קולקטיביסטית יכולה לעצב את האופן שבו אנשים מבינים החלמה ומשיגים אותה ושתי הנטיות הערכיות עשויות לקדם או לעכב תהליכי החלמה. מיקוד באדם וחיבור חברתי שניהם מרכיבים חשובים בהחלמה, ועם זאת ישנו ויכוח לגבי הדרכים לפתור את המתח שלעיתים עולה בין השניים. יתוארו ארבע תובנות נוספות הנוגעות למאמר:

1. פרדיגמת האינדיבידואליזם-קולקטיביזם חשובה במיוחד בשל הנטייה של מחלות נפש להצטבר במשפחות: אין זה בלתי רגיל שמחלת נפש תופיע אצל יותר מאדם אחד במשפחה. כאשר אדם אחד במשפחה מתמודד עם מחלת נפש, התערבויות לרוב מכוונות ללמד את שאר בני המשפחה כיצד לתמוך באדם בהחלמה בצורה הטובה ביותר, בדרך-כלל באמצעות מיומנויות תקשורת ואסטרטגיות התמודדות. אך כאשר יותר מאדם אחד במשפחה מתמודד עם מחלת נפש, המשימה הופכת הרבה יותר מסובכת, בכך שהמשפחה חייבת להתאים עצמה לספק מענים לתהליכי החלמה מרובים, בו-זמניים, שלעיתים מנוגדים זה לזה. מיומנות שצריכים לפתח אנשי מקצוע היא היכולת לאפשר דיאלוג בתוך משפחות, כדי לדון בצרכים ובמטרות של כל אחד מבני המשפחה, תוך כבוד לרצון המשפחה בכללותה (דוגמאות פרקטיות לכך ניתן למצוא בחקר גישת "הדיאלוג הפתוח"). הדבר דורש מודעות גבוהה לפרדיגמת האינדיבידואליזם-קולקטיביזם, משום שתרבות יכולה ללמד מי מבני המשפחה ייקח על עצמו תפקידים חדשים ויישא בנטל הטיפול. נטייה ערכית אינדיבידואליסטית כמו אוטונומיה, עצמאות ומיקוד באדם, צריכה להתיישב עם עקרונות של נטייה קולקטיביסטית, כגון אדיקות דתית של בנים ושל בנות, צייתנות, ואפיונים קולקטיביסטיים אחרים.

2. הבנת פרדיגמת האינדיבידואליזם-קולקטיביזם היא צעד לעבר מתן טיפול הנענה ומגיב לתרבות, שביכולתו להתמודד עם חוסר השימוש בשירותים מקצועיים בקרב מיעוטים.

באופן היסטורי, נותני שירותים בבריאות הנפש התעלמו מחשיבותה של תרבות במתן שירותים ובכך גרמו למיעוטים אתניים וגזעיים שלא לבטוח בשירותים מקצועיים. מחקרים מצאו כי שחורי-עור חוו שיפוטיות, חשו כי טופלו שלא כהלכה ובכפייה. נותני שירותים עשו מאמצים מאז כדי לצמצם את הפער הטיפולי, להתאים דרכים ספציפיות מבחינה תרבותית ליצירת מגע ולהתערבות. המאמץ לערב בטיפול אנשים שהתרחקו משירותי בריאות הנפש, מבוסס בתקווה שמתן כבוד לצרכים תרבותיים ייחודיים של אנשים בהחלמה, יפחית את העמדות השליליות כלפי הטיפול.

3. פרדיגמת האינדיבידואליזם-קולקטיביזם מצביעה על צורך בהכשרה למסוגלות מבנית (Structural competency), שהיא מודעות לכוחות ברמת המאקרו אשר משפיעים על התוצאות המוחשיות ועל הבריאות הנפשית. למשל, השפעות השכונה (כגון: חשיפה לאלימות), אפליה (כגון: מניעת קבלת הלוואה), נגישות למשאבים (כגון: טיפול רפואי בר השגה), כוח וזמינות של מוסדות חברתיים ועוד. אספקטים מרכזיים של מסוגלות מבנית כוללים: הכרת המבנים המעצבים את האינטראקציות הקליניות, פיתוח שפה שמחוץ לקליניקה, הבהרה מחדש של ניסוחים תרבותיים במושגים מבניים, התבוננות ובחינת התערבויות מבניות ופיתוח ענווה מבנית. לכן, לפני שאנו מייחסים התנהגויות ועמדות לפרדיגמת האינדיבידואליזם-קולקטיביזם, אנו חייבים תחילה להכיר בכך שנטייה להתמקד באחרים (להבדיל ממוקוד בפרט) יכולה לעלות בתגובה לדיכוי או הדרה מהזרם המרכזי בחברה. לדוגמא, בארה"ב ובאירופה אנשים שחורי עור ממשיכים לפגוש הדרה כלכלית, חברתית/תרבותית ופוליטית, המכריחה אותם להיות תלויים האחד בשני להשגת משאבים הנשללים מהם באופן שיטתי על ידי מוסדות ושווקים של הזרם המרכזי. חוקרים התייחסו למודלים של מובלעת אתנית כדרך מעשית להשגת החלמה בחברה שאינה מקבלת אנשים עם מחלות נפש (למשל: קהילות טיפוליות, קלאבהאוס). לפיכך, בנוסף להבנה מעמיקה יותר של פרדיגמת האינדיבידואליזם-קולקטיביזם, אנשי מקצוע צריכים ענווה מבנית רבה יותר כדי להבחין עד כמה התנהגותם של אנשים קשורה לתרבות, אותה ניתן להעריך, ועד כמה ניתן לייחסה לאי-שוויון חברתי, אותו יש לתקן, כדי שתוכל להתרחש החלמה.

4. דרך נוספת שבה קולקטיביזם יכול לסייע להחלמה היא באמצעות המקום של פעולה חברתית. צה ואנג'י מצביעים בצדק על כך שאוריינטציה ערכית קולקטיביסטית יכולה להוביל לבושה וסטיגמה; עם זאת, הם מציינים כי קולקטיביזם יכול לטפח הון חברתי בקהילה מקומית כדי לתמוך בהחלמה. ניתן לראות נקודה זו בקהילות נוצריות רבות בארה"ב, הנוטות לחזק דגש על צדקה, חמלה, חיי קהילה ואקטיביזם. בשנת 2013 ארגון כומר חשוב שבנו התאבד כנס במסגרת הכנסייה בשיתוף-פעולה של ארגון קתולי וארגון מתחום בריאות הנפש. מטרות הכנס היו הרחבת הידע על מחלות נפש בציבור, הפגת סטיגמה ומתן השראה לתמיכה רבה יותר לאנשים בהחלמה. במקרה זה, אוריינטציה ערכית קולקטיביסטית הובילה לתחושת אחריות משותפת לחוות קשיים ביחד, להגיב כלפי הסבל של הזולת ולנסות לתקן את הסיבות שבגללן נגרם הסבל מלכתחילה.

יספ"א האגודה הישראלית לשיקום פסיכיאטרי (ע"ר)
ISPRA Israel Psychiatric Rehabilitation Association (R.A) ispraisrael.org.il

ניתן להתעודד מתשומת הלב לה זוכה הנושא בדיון הרחב יותר על קידום שירותים מכווני החלמה
ברחבי העולם, ולצפות להמשך הדיון על הדרכים לשילוב פרדיגמת האינדיבידואליזם-
קולקטיביזם בתכניות הכשרה.